

genes subtilitatibus Zenonis, adversus existentiam motus, respondit saltando et deambulando. Ergo, etc.

Inst. 10°. Voluntas est facultas cæca judicium intellectus præsupponens, juxta axioma : *Nihil est volitum nisi præcognitum*; atqui judicium intellectus est necessarium; ergo et determinatio voluntatis.

R. Dist. min. Judicium speculativum est necessarium, transeat; judicium practicum, *nego minorem*. Itaque non negamus judicium speculativum esse necessarium; sæpe enim convenientia aut disconvenientia idealium tam vivide nos afficit, ut a ferendo judicio temperare nequeamus; sic necessario judicamus circulum et quadratum inter se differre, bis duo dare quatuor, etc. Sed negamus judicium practicum esse necessarium; illud enim judicium non est necessarium quod electionem supponit: atqui judicium, quo, scilicet, de re præsenti facienda vel fugienda pronuntiamus, electionem supponit: diversa enim objecta aut eadem sub diversis respectibus consideramus, et apud nos decernimus quid utilius, quid jucundius sit, quid nobis magis placeat, quæ pars a nobis hic et nunc sit amplectenda. Porro hujusmodi judicium est ipsummet libertatis nostræ exercitium, ut patet. Ergo, etc.

CAPUT SECUNDUM.

DE NATURA MENTIS HUMANÆ, SEU DE SPIRITUALITATE EJUS.

Magna fuit varietas opinionum inter veteres philosophos circa naturam mentis nostræ, ut videre est apud Ciceronem (*Tuscul. quest.*, l. 1, n. 19 et seq.) Alii enim dicebant illam esse sanguinem cordi infusum, ali quamdam cerebri partem, alii ignem puriorem, vel aerem subtilem, vel aquam tenuem, vel ætheris portionem. « Plato triplicem finxit animam, cuius principatum, id » est rationem, in capite sicut in arce posuit, et duas » partes separare voluit, iram et cupiditatem quas locis

» disclusit, iram in pectore, cupiditatem subter præcor- « dia locavit. » Sunt verba Ciceronis in loco citato, n. 20. Aristoteles, quamvis negaverit ex quatuor elementis humanae mentem conflari potuisse, finxit tamen eam esse genus aliquod elementis longe perfectius, quod idcirco quintam essentiam vocat (*ibid.*, n. 22). Idem Cic., postquam diversas philosophorum opiniones sic retulit, ait, n. 33: « Harum sententiarum qua vera sit, deus aliquis » viderit; qua verisimillima, magna quæstio est. »

Inter recentiores, Locke (*Essai sur l'entendement humain*, l. IV, c. 3, n. 6) sic se habet: *Nous avons des idées de la matière et de la pensée; mais peut-être ne serons-nous jamais capables de connaître si un être purement matériel pense ou non, par la raison qu'il nous est impossible de découvrir par la contemplation de nos propres idées, sans révélation, si Dieu n'a point donné à quelques amas de matières disposées comme il le trouve à propos la puissance d'apercevoir et de penser, ou s'il a joint et uni à la matière ainsi disposée une substance immatérielle qui pense.* Ex his verbis, licet dubitando prolati, patet hunc auctorem a materialistarum doctrina non satis recessisse, quamvis ipse variis in locis ejusdem operis expresse dicat mentem esse substantiam a corpore prorsus distinctam.

De La Métrie, medieus, inter plurima nefanda scripta, duo præcipue congescit, ad probandum nihil esse in homine præter corpus, sub his titulis: *L'homme machine et l'homme plante*.

Voltaire, in opere dicto, *Lettres philosophiques*, hoc profiteri non veretur: *Je pense et je suis corps, je n'en sais pas davantage.*

Helvetius, in execrabilis opere, *de l'Esprit*; d'Holbach vel Boulanger, vel alius, in libro portentis et absurditatis famoso, *le Système de la nature*; Diderot, Naigeon, Cabanis aliisque ejusdem scholæ philosophi et plures hodierni physiologistæ, contendunt mentem a corpore non esse distinctam; ideas, judicia, ratiocinia aliasque ejus operationes explicare conantur per medullæ fluxum, cerebri mollietatem aut duritiem, nervorum atque fibrarum

commotiones, sanguinis et humorum commixtiones, etc.

Primo intuitu videtur quam incohærens, absurdæ et contemptibilis sit hujusmodi doctrina. Per pauci illam publice profiteri audent; fere omnes nomen materialistæ velut opprobrium refugiunt. Quoniam tamen dogma spiritualitatis animæ totius moralis ac religionis est fundamentum, maxime juvat ut illud solide invicteque in sequenti propositione astruamus.

PROPOSITIO.

Mens humana est substantia a corpore distincta et omnino simplex.

Prob. prima pars, scilicet, mentem esse substantiam a corpore distinctam, Scriptura sacra, Concilio Lateran. III et SS. Patrum auctoritate, consensu populorum, individualitate et identitate principii cogitantis.

1º *Scriptura sacra*, Gen. II, 7: *Formavit igitur Dominus Deus hominem de lîme terræ, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ; et factus est homo in animam viventem.* Ergo sunt duas partes in homine, corpus et spiraculum vitæ, seu anima. Ecclesiast., XII, 7: *Et revertatur pulvis in terram suam, unde erat, et spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum.* Pluribus in locis anima hominis vocatur spiritus; v.g., Ps. XXX, 6; I Cor., II, 11, etc. Ergo 1º, etc.

2º *Auctoritate Concilii Lateran.* III, cap. Firmiter supra citato, in quo definitur Deum *ex nihilo utramque condidisse creaturam, spiritualē et corporeā, et humanam quasi communē ex corpore et spiritu constantem.* Ergo 2º, etc.

3º *Auctoritate SS. Patrum*, qui in hoc punto sunt unanimes.

4º *Consensu populorum*: *La spiritualité de l'âme,* inquit Bergier (t. III, in-12, p. 40), aussi bien que l'*existence de Dieu, est une croyance universelle, un témoignage constant que l'humanité se rend à elle-même; c'est la foi du genre humain...* Avant qu'il y eût des philosophes, aucun peuple, aucun être raisonnable ne s'était persuadé que

la matière pût penser, aucun même n'avait imaginé qu'elle pût se mouvoir. Malgré les sophismes d'Epicure, la spiritualité de l'être pensant est un dogme aussi généralement répandu que dans les premiers âges du monde. S'il y a une vérité que la nature et la conscience dictent à tous les hommes, c'est la différence entre l'esprit et la matière; aucun peuple qui n'ait des termes divers pour les désigner. Atqui certe talis consensus veritatis est argumentum. Ergo, etc.

5º *Indivisibilitate principii cogitantis.* Quantumvis enim attente illud consideremus, semper advertimus esse individuum: totus ergo sentio, totus cogito, totus judico, totus desidero, totus volo, etc., non vero aliqua mei pars. Si crus, si brachium mihi amputetur, si morbo vel inedia dimidiam partem substantiæ corporeæ amitto, principium in me cogitans non minuitur. Ergo a corpore est distinctum.

6º *Identitate ejusdem principii.* Idem enim nunc sum qui olim fui, qui cogitavi, volui et plurima opera feci: verumtamen partes corporis mei sunt in perpetuo fluxu; novæ quotidie acquiruntur et aliae deprenduntur, ita ut post breve tempus, nihil ex prioribus maneat; ergo conscientia identitatis meæ non residet in corpore, sed in alia substantia a corpore distincta. Ergo, etc.

Prob. secunda pars, scilicet mentem nostram esse omnino simplicem, idque constat ex Scrip. et Conc. Lateran., ex sensationibus, ex natura cogitationis, ex facultate judicandi, ex libertate mentis et ex ipsis operacionibus.

Prob. 1º ex Scriptura et Concilio Lateran. Nam anima expresse dicitur spiritualis, opponitur corpori: ergo ejusdem non est naturæ.

Prob. 2º ex ipsismet et sensationibus quas materialistæ tribuunt organis sensuum. Ut enim varias experiamur sensations, scilicet visus, auditus, olfactus, gustus et tactus, commovenda sunt quidem organa sensuum: at non ideo sensations sunt effectus organorum. Nam 1º commotiones organorum sunt necessariae ut sensations existant,

sed non sufficiunt : requiritur insuper ut mens eas adver-
tat. Unde commotiones leves, aut graves tempore somni,
syncopæ, distractiones, nullas producunt sensations.
2º Effectus causarum corporearum debent esse corporei :
procul dubio organa sunt corporea : sensations autem
nihil habent corporeum ; non possunt enim videri, au-
diri, odorari, gustari, palpari, extendi, comprimi, mo-
veri, dividiri. 3º Cum organa sint prorsus distincta, si
sensations effectus eorum essent, deberent esse distinctæ,
neque in eodem subjecto identificarentur : attamen va-
rias sensations mens simul experitur ; v. g., concentum
audit, situm aspectabilem multis diversisque objectis di-
stinctum considerat, has aliasque sensations comparat,
judicat an ista vel illa magis delectetur. Unusquisque
sensus proprias habet functiones exclusive ; oculus non
videt sonos, nec auris audit colores. Mens autem simul
et eodem instanti videt, audit, olfacit, gustat, tangit ;
diversas sensations comparat, conclusiones ex illis de-
ducit, regulas agendi statuit, etc. Porro hæc cum objecto
extenso incompatibilia sunt. Ergo, etc.

Hoc argumentum tanti ponderis visum est ipsimet
Bayle, ut dicere non dubitaverit (t. I, p. 110) : *On peut dire que cette preuve est une démonstration aussi assurée que celles des géomètres ; et si tout le monde n'en sent pas l'évidence, c'est à cause que l'on n'a pu ou que l'on n'a point voulu s'élever au delà d'une imagination grossière.*
Ergo 3º, etc.

Prob. 3º ex natura cogitationis. Mens enim humana est
simplex, si cogitatio residere non possit in subjecto com-
posito : atqui cogitatio residere non potest in subjecto
composito. Nam tunc vel tota cogitatio in singulis parti-
bus hujus subjecti simul esset, vel una pars cogitationis
in una parte et altera pars in altera parte ejusdem sub-
jecti resideret, vel denique tota cogitatio in una parte
tantum esset : atqui nihil horum dici potest.

1º Dici non potest totam cogitationem in singulis parti-
bus subjecti cogitantis residere ; nam tunc non una,
sed multiplex esset cogitatio ; atqui certum est non plu-

res simul esse cogitationes de eodem objecto in mente,
sed unicam. Ergo 1º, etc.

2º Non una pars cogitationis in una parte subjecti
cogitantis et altera pars in altera parte residere potest ;
nam tunc dicendum foret cogitationes varias habere
partes, esse altas vel profundas, longas vel breves, lar-
gas vel contractas, etc., habere figuram cubicam, qua-
dratam, sphæream, etc. ; atqui cogitationes mentis nul-
las hujus generis habent qualitates, ut manifestum est :
quod sic annotat Bergier, *Traité de la religion*, t. III, p.
26, et *Examen du Matérial.*, t. I, p. 156 : *Jamais le ma-
térialiste, au plus fort de son délire, n'a osé dire : La
moitié ou le quart de ma pensée, le premier ou le second
instant de mon jugement, un pouce ou un pied cube de rai-
sonnement, un morceau ou une fraction de volonté.* Insuper
unaquaque pars subjecti cogitantis conscientia esset solius
partis cogitationis sibi correspondentis, non vero aliarum
partium sibi extranearum ; nulla pars igitur totius cogita-
tionis esset conscientia : atqui tamen subjectum in nobis
cogitans totius cogitationis indivisibiliter est conscientium, ut
sensus intimus apud omnes constanter testatur. Ergo 2º...

3º Nec pariter dici potest totam cogitationem esse in
una parte tantum subjecti cogitantis. Cur enim illa pars
præ ceteris cogitatione efficaretur ? Præterea, vel pars
illa esset simplex, vel composita : si prius, ergo subjec-
tum cogitans est simplex, et causam obtinemus ; si pos-
teriorius, eadem redeunt difficultates superius expositæ.
Ergo 3º, etc.

Aliunde, quomodo formæ rerum mere intellectualium,
Dei, Angeli, boni, affirmationis, etc., in ente corporeo
esse possent ?

Prob. 4º ex facultate judicandi. Principium enim in
homine cogitans judicat et ratiocinatur : atqui princi-
pium compositum judicare et ratiocinari non potest. Ad
judicandum enim et ratiocinandum necesse est ut plu-
res ideas simul habeantur et secum conferantur : atqui
principium extensem plures ideas secum comparare
non posset : repugnat enim unam et eamdem partem

subjecti compositi plurium idearum simul conscientiam esse. Aliunde hæc pars deberet esse omnino simplex, ut omnium idearum simul conscientia esset : porro ipsimet adversarii non concedunt dari partem simplicem in subiecto composito, et insuper, si pars ea simplex existeret, inde sequeretur operationes mentis in subiecto simplici necessario residere. Ergo 4°, etc.

Prob. 5° ex libertate mentis. Corpora, patentibus materialistis (*Système de la nature*, t. I, p. 163 et seq.), non habent in se principium motus et actionis, sed omnis materia essentialiter est iners et impressionibus a corporibus acceptis obediens semper parata : atqui mens humana habet in se principium actionis ; probavimus enim illam libertatem electionis donari.

Præterea, vel cogitatio competenter materiæ ut tali, vel quatenus organis est instructa : atqui neutrum dici potest. Non prius, alioquin omnis materia essentialiter cogitaret, et absque cogitatione concipi non posset, quod evidenter absurdum est : non posterius, *organisatio* enim est duntaxat quædam dispositio partium relative ad se invicem : porro talis dispositio facultatem cogitandi tribueret non potest ; nunquam per seipsum tribuit motum. Ergo a fortiori nec, etc. Ergo, etc.

Prob. 6° ex operationibus ejus. Corpora agere nequeunt nisi in corpora præsentia et per tactum : atqui mens nostra agit in objecta absentia, incorporea, quæ tangi non possunt ; v. g., recordatur præterita, prævidet futura, considerat tempora et sæcula, abstrahit, comparat, reflectit, generaliora scientiarum principia discernit, in proprias cogitationes se convertit, eas a se invicem distinguunt, etc. Ergo non est corporea.

Aliunde, si esset corporea, omnes illius operationes forent tandemmodo effectus mechanici : atqui id admitti non potest. Effectus enim mechanici accuratam semper habent proportionem cum causis eos producentibus, easdem sequuntur regulas in similibus circumstantiis, ita ut periti, exactis computationibus factis, eos determinare valeant : atqui nulla est hujusmodi proportio

inter operationes mentis et causas physicas in eam agentes. Quæ enim proportio inter verba submissa voce prolatæ, et effectus inde subsequentes ? v. g., dico inferiori meo : Vade huc, tale opus fac, et deinde redeas ; statim it, facit et redit. Eadem profero verba coram alio homine, mihi parere non obligato aut nolente, et nihil obtineo ; dico alteri forte mihi occurrenti : Curre cito, salva temetipsum, quia ecce viri armati te capturi et occisi sunt ; mox ille tremebundus currit, fugit et in ictu oculi jam longe est : si vero alias nihil timeat aut mihi hæc verba proferenti non credat, nec pedes movebit ; et ita in sexcentis. Ergo, etc.

Denique, omnes qualitates materiæ, scilicet, extensio, figura, divisibilitas, gravitas, celeritas, etc., de mente humana negari possunt. Ergo mens non est corporea. Ergo est substantia simplex.

COROLLARIUM.

Ex argumentis supra expositis sequitur Deum, licet omnipotentem, efficere non posse ut congeries materiæ, sive magna, sive parva, cogitet. Omnipotentia enim Dei facere non potest ea quæ sese mutuo destruunt ; v. g., circulum quadratum, extensionem simplicem, divisibilitatem indivisibilem, figuratum sine figuris, etc. ; at cogitatio, ex dictis, essentialiter requirit subjectum simplex et indivisible ; materia vero, prout nobis nota est, essentialiter est extensa et divisibilis ; ergo materia et cogitatio sese mutuo excludunt. Ergo Deus, licet omnipotens, efficere non potest ut congeries materiæ, etiam minima vel tenuissima, cogitet. Falsa est igitur assertio philosophi Angli superius citati, qui aliunde plurimis in punctis evidenter sibi contradicit, ut luculenter ostendit Seguy, t. II, p. 312, et melius card. Gerdil in speciali tractatu contra Locke, *de l'Immatérialité de l'âme*, etc., t. III ejus operum.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1°. Variae nervorum commotiones objectis excitatae ad cerebrum transmittuntur et sensationes imprimunt ;

sensationes ibi elaboratæ, sicut alimenta in stomacho, ideas, volitiones aliasque mentis functiones producunt; ergo mentis operationes non probant illam esse incorporam. Ita quidam recentes physiologistæ.

R. Nego ant. Experientia constat quidem substantiam in nobis sentientem et cogitantem a diversis corporis nostri partibus esse dependentem, commotiones nervorum et cerebri dispositionem in sensationes affectionesque nostras multum influere: at inde concludere non licet nervos aut cerebrum ipsam esse substantiam sentientem et cogitantem. Eadem quippe recurrent argumenta jam exposita: sensationes dividi nequeunt; ergo in subjecto divisibili non resident. Id unum igitur physiologistæ ex observationibus suis concludere debent, nempe strictissimam, licet inexplicabilem, existere connexionem inter corpus et substantiam in nobis cogitantem.

Et vero, variae nervorum et cerebri commotiones nihil aliud sunt quam materiae motus: verum mentis operationes effectus motus esse nequeunt. Nam 1º motus est ipsarum materia de loco in locum transiens, vel novos situs acquirens: mens autem sic moveri non potest. 2º Motus aliquam directionem habet, aliquem celeritatis vel tarditatis gradum, ac consequenter est divisibilis; sed operationes mentis nullo modo dividi possunt. 3º Uniformes regulas in iisdem circumstantiis sequitur motus, accuratam semper habet proportionem cum sua causa impulsiva, tot gradus celeritatis amittit quot aliis materiae partibus communicat, juxta eamdem directionem pergit, donec ab ea per aliam causam deturbetur: porro mens in operationibus suis has regulas minime sequitur. 4º In sola praesentia corpora motus agit, non vero in absentia, et multo minus in objecta omnino incorporea qualia sunt præterita, futura, numeri, abstractiones, mera possibilia, etc.; atqui tam facile hæc omnia mens attingit quam præsentia corpora: ergo mentis operationes effectus motus esse nequeunt.

Inst. Si durius vel mollius sit cerebrum, tunc vel ob-

stinatio aderit, vel nulla connexio inter ideas; si arctius sit caput, si calvaria male sit conformata, aut casu contundatur, multo impeditiores sunt mentis facultates; si organa, sive externa, sive interna, sint vitiata, operationes intellectus eodem modo apud omnes cohibentur. Hinc in quibusdam familiis hebetudo animi, sicut defectus physici, a parentibus ad liberos transmittuntur. Denique mens omnes vices corporis sequitur, cum illo puerascit, adolescit et senescit: atqui hæc omnia non ita fierent si mens a corpore prorsus esset distincta. Ergo, etc.

R. 1º Facta hic nobis objecta non unanimiter ab omnibus admittuntur; plures enim testantur cerebrum in amentibus non semel repertum esse eodem modo dispositum ac in sanis, hanc partem laedi, minui ac fere destrui posse, sensationibus et praesertim actibus voluntatis remanentibus integris. Parva aut male conformata capita non ideo minus expeditas cogitandi et ratiocinandi facultates habent: anatomistæ et physiologistæ non sibi consentiunt circa intellectuales operationes quas eadem dispositio organica producere debet: sic Cabanis et Gall, sibi contradicunt in explicando effectus humoris aquosus in cerebro existentis. Vide opus insigne, *Doctrine des rapports du physique et du moral*, auctore Bérard, medico, 1 vol. in-8º.

R. 2º *Nego min.* Etiamsi facta in objectione citata vera essent, id unum concludi posset, scilicet principium in nobis cogitans strictissimam habere connexionem cum corpore, et in exercendo facultates suas summe ab illo esse dependentem. Sed inferri non posset hoc principium a corpore non esse distinctum: semper enim eadem recurrat difficultas quam adversarii non solvunt: operationes mentis sunt simplices: atqui operationes simplices in subjecto composito residere non possunt. Ergo, etc.

Hinc concludendum est duplum in nobis adesse substantiam omnino distinctam, unam corpoream, alteram vero spiritualem, et utramque mirabili nexu inter se devinciri, ita ut una ab altera maxime pendeat. Hac

unione semel admissa, facile explicatur quomodo mens, licet a corpore distincta, cum illo tamen puerascere, adolescere, senescere aliasque vices ejus sequi videatur. Si corpus recte constituantur, multo liberius facultates suas mens exercet, multo facilius hanc machinam, cui alligatur, regit, jubet, et membra ipsi obediunt: si vero corpus male se habeat, mens dolore afficit et ingratis sensationibus quasi obruitur; si tenuiora adhuc sint membra, ut in pueris, mens veluti sopita judicatur; si debilitentur membra, ut in senibus, mens senescere videtur; si quidam in corpore dominantur humores, mens ad nonnulla magis inclinatur vitia; v. g., ad ebrietatem, luxuriam, etc., sed vires ad ea vincenda sufficienes ipsi roganti et satagenti nunquam desunt, etc. Ergo, etc.

Iisdem rationibus plures alias solvi possunt difficultates quas nobis objiciunt materialistæ; dicunt enim facultates animi ipsosque mores hominum, non solum ab organorum compositione, verum etiam a climate, a qualitate cibi et potus, a temperantia vel intemperantia, ab obesitate vel macie corporis, ab aetate et sexu pendere.

Sed 1º hæc facta multas admittunt exceptions; in quacumque enim regione reperiuntur homines ingenio similes, licet longe dissimilem sequantur vivendi regulam. 2º Independenter ab alimentis, a statu corporis et a sexu, eadem sunt apud omnes saltem præcipue morum notiones, eadem scientiarum principia; ubique inveniuntur viri et mulieres eximiuarum virtutum capaces. 3º Semper admittendum esset operationes simplices a principio composito venire et in substantia extensa residere; porro contrarium evidenter demonstravimus. Si ergo quedam mentis affectiones prævalere videantur apud nonnullos populos; si mulieres sensibilitate et elegantia sermonis saepius præstent viris, dum ingenio, constantia et fortitudine ab illis communiter superantur, id quidem dènotat physicam viri constitutionem exercitio intellectualium facultatum ordinarie plus favere, vel Deum his et illis varias facultates dedisse propter fines a se intentos; at nihil ultra inde sequitur.

Obj. 2º. Illa substantia est corporea in qua recipiuntur ideae compositæ: atqui in mente humana recipiuntur ideae compositæ. Ergo, etc.

R. Dist. min. In mente nostra recipiuntur ideae compositæ ratione objecti, *conc.*; ratione subjecti, *nego min.* Etenim, ideae, quatenus perceptiones sunt et in subjecto recipiuntur, non sunt compositæ; nam 1º tota mens idearum compositarum simul conscientia esse non posset, quia una pars ideae unam partem animæ et altera pars alteram partem afficeret; 2º sentimus ideas rerum compositarum adeo esse unicas ut dividi non possint; 3º si ideae rerum compositarum modo corporeo in mente nostra existerent, dici posset eas esse rotundas, quadratas, cubicas, longas aut breves, albas vel nigras, sicut corpora externa ab ipsis repræsentata: atqui hoc est absurdum. Ergo, etc.

Præterea, ideae corporum materialiter in mente esse non possunt, nisi secundum propriam formam, vel secundum formam breviorem: atqui neutrum dici potest: non prius, alioquin arbores, domus, civitates, ipsa terra, tota immensitas coeli, in mente nostra existerent, quando de his cogitamus: atqui hoc dici non potest. Non posterius; tunc enim idea objecto suo longe minor, illud repræsentare non posset. Ergo impossibile est ideas rerum compositarum in mente materialiter existere. Certum est tamen illas aliquo modo existere. Ergo præsens objectio invictè demonstrat quod impugnat, scilicet, mentem esse simplicem.

Inst. Plures mentis affectiones, v. g., dolor, amor, odium, varios suscipiunt gradus: ergo sunt compositæ.

R. Nego conseq. Ut enim probaretur has affectiones esse compositas, ostendendum foret unam seorsim sumptam, v. g., actum amoris vel odii, in partes dividi posse: atqui id non ostenditur nec ostendi potest. Insulse namque dimidia, tertia aut quarta pars sensationis vel ideae peteretur.

Ex iis principiis altera similiter refellitur objectio petitæ ex eo quod nonnulli spiritus plus quam alii cogitent.

Fatetur enim quosdam spiritus multo plures habere ideas, plura advertere objecta, vel plures ejusdem objecti respectus attingere, quam alios : sic animæ Bossuet et Pascal eo sensu plus cogitabant quam anima rustici scientiis prorsus extranei : at singulæ hujusmodi ideae in partes dividi non possunt : ergo residere non possunt in subjecto composito.

Unde hæc ingeniorum differentia oriatur? An ex solis dispositionibus corporis et varietate educationis, ut multi volunt; an vero ex ipsa voluntate Creatoris qui animas inter se multis modis discrepantes sicut et corpora facit, ut plures contendunt, definire non audemus. Neutra hypothesis repugnat.

Obj. 3º Vel una affectio totam replet animam, vel non : si prius, unicam simul habere possumus affectiōnem, quod falsum est; si posterius, ergo divisibilis est anima.

R. Nego suppositum. Quod enim est simplex, nec replere nec repleri potest. Porro contendimus mentem nostram esse simplicem; adversarii ergo probare debent, non vero supponere, mentem velut vas quoddam repleri posse : attamen in præsenti objectione gratuito illud supponunt. Ergo, etc.

Qua autem ratione tot objecta diversa simul exhibeantur in mente, quomodo tot affectiones oppositæ simul existentes sese non destruant, explicare non aggredimur. Certum est eas materialiter simul existere non posse: hoc sufficit. Ergo, etc.

Obj. 4º Mens non potest esse in corpore quin habeat partes : atqui mens est in corpore. Ergo, etc.

R. Dist. maj. Mens non potest esse in corpore materialiter, cum relationibus loci et spatii, *conc.*; non potest esse in corpore, id est, strictissimam habere non potest unionem cum corpore, quin habeat partes, *nego maj.* Eodem sensu *distincta minore, nego conseq.* Etenim dici non potest mentem esse in corpore materialiter, cum relationibus loci et spatii, siquidem remanet probatum illam esse omnino simplicem. Hoc solum igitur affir-

mandum est, scilicet, strictissimam dari unionem inter mentem et corpus, quamvis natura hujus unionis nos lateat, ut infra monstrabimus. Ergo, etc.

Obj. 5º. Mens agit in corpus et corpus in animam : atqui substantia omnino simplex agere non potest in substantiam compositam, nec vice versa. Ergo, etc.

R. Dist. maj. Mens agit in corpus et corpus in animam, aliquo modo utrique substantiae proprio, nobis ignoto, *conc.*; per tactum sicut corpora agunt in corpora, *nego maj.* Eodem sensu, *distincta minore, nego conseq.* Nihil enim clarus constat quam illa *reciprocitas* actionis mentis in corpus et corporis in mentem, sed naturam ejus ignoramus; scimus illam per tactum exerceri non posse, quia demonstravimus mentem, utpote simplicem, nec tangi nec tangere posse. Præterea, si per tactum illud commercium exerceatur, physica semper esset proportio inter volitiones mentis et motus corporis : atqui talis proportio non existit. Ergo, etc.

Semper supponunt adversarii id quod ipsis probandum esset. Hæc igitur aliaque similia objicientes nihil proficiunt.

Obj. 6º. Cunctas materiae proprietates non noscimus : ergo temere affirmamus illam cogitationis incapacem esse.

R. Nego conseq. Clare enim percipimus cogitationem incompatibilem esse cum proprietatibus notis materiae, cum extensione et divisione : atqui proprietates materiae, quas non novimus, proprietates notas minime destruunt, ut patet : ergo non temere affirmamus, etc.

Inst. 4º Dici potest materiam ex simplicibus elementis coalescere, ut placuit Leibnitz : ergo, licet cogitatio sit simplex, non sequitur illam in materia non residere.

R. 4º Argumentum fundamento dubio nititur : ergo nihil probat.

R. 2º Admissa hypothesi, nihil obtinent materialistæ. Volunt enim animam a corpore non esse distinctam ac consequenter materiam, ut extensam, cogitationis esse capacem. At in sensu objectionis, subjectum in nobis cogitans esset simplex. Ergo, etc.

Aliunde, si elementum simplex, de quo agitur, activitatis sit incapax, repugnat illud esse mentem nostram, quæ evidenter est activa. Si activitatis est capax, quod nec affirmare nec negare absolute possumus, quia ipsius natura nos latet, saltem constat non esse molem materiae, materiam extensam. Ergo hæc instantia thesim nostram non labefactat.

Inst. 2º. Deus convertere potest materiam in substantiam cogitantem : ergo non repugnat materiam cogitationis esse capacem.

R. 1º Hoc iterum argumentum est extra causam ; supponit enim principium in nobis cogitans a corpore esse distinctum, quod adversarii negant.

R. 2º *Nego ant.* Deus potest quidem materiam destruere et substantiam cogitantem ei substituere ; id a nemine in dubium revocatur. Verum substantiam cogitantem ex materia naturam suam retinente conflare non potest, sicut artifex opus suum conficit ; Deus enim, licet omnipotens, impossibilia facere nequit : at impossibile est materiam ut talem cogitare : ergo, etc. Non ideo limites omnipotentiae Dei ponimus, ut asserit Locke ; omnipotencia quippe Dei ad possibilia tantum extenditur, et non ultra, quia nihil est ultra.

Obj. 7º Veteres philosophi ipsique primi Patres Ecclesiae docuerunt mentem humanam esse corpoream : at qui ille consensus est argumentum veritatis. Ergo, etc.

R. 1º Omnes philosophi, solis Scepticis et Epicureis exceptis, tenuerunt alteram post præsentem esse vitam, proindeque mentem corpori dissoluto manere superstitem : ergo credebant illam a corpore esse distinctam, sed tantum in assignanda natura ejus errabant. Porro talis doctrina materialistis directa fronte adversatur. Ergo hæc difficultas sententiae minime nocet.

R. 2º *Nego maj.* et quoad veteres philosophos et quoad Patres.

1º *Quoad veteres philosophos* : Plutarchus enim (*de Placitis philosophorum*, l. IV, c. 3), postquam præcipios philosophiæ magistros nominavit, videlicet, Thalem, Py-

thagoram, Platonem, Aristotelem, etc., subjungit : « Omnes hi, quos nominavi, corporis expertem animam statuant, naturam ei tribuentes quæ moveatur a se ipsa, et mente sic instructa. »

Ideo Aristoteles animum vocat *entelechiam*, id est, perfectionem et quasi quintam essentiam, quia persuasum habebat quatuor elementorum genera, ex quibus omnia oriri dicebat, nempe ignem, aerem, aquam et terram, nullo modo posse « cogitare, et providere, et discere, et docere, et invenire aliquid, et tam multa alia meminiisse, amare, odisse, cupere, timere, angi, lætari. » (*Cic. Tuscul.*, l. I, n° 22.)

Ipse Cicero, quamvis definire non audeat in quo natura mentis consistat, de illa tamen sic eleganter loquitur (*ibid.*, n° 71) : « Dubitare non possumus, nisi plane in physicis plombei simus, quin nihil sit animus admixtum, nihil concretum, nihil copulatum, nihil coagimentatum, nihil duplex : quod cum ita sit, certe nec secerni, nec dividii, nec discripsi, nec distrahi potest, nec interire igitur, » etc.

Quam illæ sententiae a vili abjectaque hodiernorum materialistarum doctrina longe distant ! Ergo 1º falsum est veteres philosophos, etc.

2º Multo evidentius est *primos Ecclesiæ Patres* non docuisse animam esse corpoream. Nonnulli quidem singulares exposuerunt vel admirerunt opiniones circa naturam substantiæ cogitantis. Id proveniebat ex subtili philosophia qua plerique in juventute fuerant imbuti, vel ex difficultate quæstionis ; accurate enim locutiones, quæ nunc sunt in usu, nondum erant receptæ. Mirum ergo videri non debet si quædam reperiantur obscuritates in operibus eorum circa naturam rei sensibus imperiæ. Verum omnes professi sunt mentem esse substantiam a corpore sejunctam et immortalem ; frustra igitur auctoritatem eorum sibi vindicare conarentur increduli. Ergo, etc.

Inter scriptores ecclesiasticos, duo videntur dixisse animam ex partibus conflari, scilicet, Tatianus et Tertullia-

nus. At plures alios docuerunt errores qui ab aliis Partibus et a tota Ecclesia fuerunt proscripti. Etiamsi ergo purum *materialismum* a nobis impugnatum docuissent, quod evidenter falsum esset, ipsorum testimonium contra nos invocari non posset. Ergo, etc. Vide cardinalem de la Lutzerne, *Dissertation sur la spiritualité de l'âme*.

R. 3º Nego min. Homines enim facile decipi possunt circa rem sensibus imperviam ad quam natura non impellimus: atqui natura non impellimur ad pronuntiadum quid sit natura substantiæ cogitantis; sola discussione id attingere possumus. Ergo, etiamsi per aliquod tempus in hoc speculative erravissent ipsimet docti, eorum consensus non esset argumentum veritatis.

Inst. Apud universas gentes et in omnibus linguis principium in nobis cogitans per voces rem corpoream significantes exprimitur, scilicet, per *spiritum* qui significat *ventum*, *halitum*, *respirationem*, per *animum* et *aniam* a voce græca ἥψης, idem significante: ergo omnibus semper persuasum fuit principium cogitans esse aliquid corporeum.

R. Nego conseq. Quotidie enim eadem voces duplice habent sensum, videlicet, litteralem et metaphoricum. Res omnino incorporeæ per metaphoras aliasque figuræ eleganter exprimuntur. Voces autem *spiritus*, *animus* et *anima* litteraliter significant præsentiam substantiæ cogitantis quæ per halitum et respirationem manifestantur; aptissime ergo usurptæ sunt ad ipsam nominandam; nec ullo modo inde concludi potest populos credidisse animam esse corpoream. Ergo, etc.

Obj. 8º Nullam habemus ideam substantiæ incorporeæ: ergo est nomen sine re. Ita auctor operis jam citati, *le Système de la nature*, 1º part., c. 7.

R. Nego ant. Nihil enim clarius novimus quam proprias cogitationes nostras: atqui demonstramus cogitationes nostras in subjecto composito residere non posse; hinc merito inferimus existere subjectum incorporeum, cuius plurimas proprietates novimus: hoc autem sufficit ut ipsius existentiam affirmemus. Quid sit ejus natura,

ignoramus; quid sit essentia materiæ, non melius intelligimus. Unde materialistæ substantiam spiritualem rejiciunt, quia eam sibi repræsentare non possunt; et immaterialistæ existentiam corporum negant, quia relationem inter ideas et extensionem realiter existentem non percipiunt. Verum multo sapienti philosopho dignus est facta colligere, existentias per effectus ostensas admittere, quamvis naturas et modos explicare non valeat.

Præcipuas objectiones incredulorum percurrimus, eas sine ulla imminutione exposuimus, et nulla cum demonstrationibus nostris directe pugnat. Quam ergo lugenda conditio hominum qui, tam debilibus argutiis innixi, excellentem naturam suam deprimunt, et similes vel deteriores belluis sese constituant!

SCHOLIUM.

Cartesiani et Lockiani acriter disputarunt circa mentis humanæ naturam. Piores dicebant eam cogitare essentialiter, ab nomine cogitationis intelligentes ideam, sensationes et quascumque affectiones, contendebantque nos habere ideam claram sive ipsius mentis, sive facultatum illius.

Postiores vero negabant nos talem habere ideam. Juxta eos, mens, ex manibus Creatoris exiens, est velut *tabula rasa*, verum et falsum suscipere potest, et non nisi per sensum intimum, tum ipsa, tum ipsius operationes nobis innotescunt.

Nos autem aestimamus 1º mentem sui ipsius habere notionem claram in quibusdam, sed valde incompletam, et hanc quidem non *a priori*, sed tantum ex experientia: unde differt ab ideis stricte dictis: 2º hanc notionem, licet inadæquatam, clariorem esse ea quam habemus de corporibus; 3º mentem non semper habere ideas distinctas; sed forte ab initio sensations experiri. An illud sit essentiale definire non tentamus.

Quæri etiam posset utrum mens, cuius simplicitas fuit demonstrata, haberi valeat, ab iis qui cum Leibnitz sentiunt circa materiam, ut una ex monadibus quibus materia, juxta ipsos, coalescit. Respondendum negative cen-

semus; omnes enim proprietates, actiones et facultates animæ essentialiæ indicant distinctionem ab elementis simplicibus, quæ absque ulla intelligentia, activitate et spontaneitate videntur et sunt ex omnium confessio, imo et ex natura rei. Unde non tantum ut simplicem, sed et ut omnino immateriale, etiam in hypothesi monadum, mentem humanam, cum omnibus philosophis, exceptis materialistis modo confutatis, habemus.

CAPUT TERTIUM.

DE UNIONE MENTIS HUMANÆ CUM CORPORE.

Ex duabus substantiis, una corporea et altera incorporea, individuum humanum conflari nunc constat.

Ut integer homo perfecte nosceretur, nunc de utraque substantia separatim tractandum foret, postea de mirabili illius conjunctione.

Ex partibus mira ordinatione dispositis coalescit corpus; sagacissimi anatomiae excultores et physiologistæ quotidie nova supremæ sapientiæ arcana in eo reperiunt: at de illo sic disserere ad medicos pertinet. Utilissime tamen et jucunde philosophiæ alumni legent Nieuwentyt, (*Existence de Dieu*, etc., 1° part.), Bossuet (*Traité de la connaissance de Dieu et de soi-même, du corps*, ch. 2, t. XXXIV), Fénelon, Pluche, etc., etc.

De anima jam disseruimus, et quædam adhuc postea dicemus. De sola igitur unione mentis cum corpore nunc tractandum est, et dicemus 4° de illius initio, 2° de natura ejus, et 3° de ejusdem consecrariis.

ARTICULUS PRIMUS.

DE INITIO UNIONIS MENTIS CUM CORPORE.

Initium existentiæ corporis ab omnibus noscitur; initium vero animæ non ita apud omnes semper constitit. Variæ enim hac de re, in diversis temporibus, prodierunt philosophorum opiniones.

1° Academici docebant Deum in prima origine tempo-

rum cunctas simul creasse animas, easque in sideribus collocasse, ut infinitas ipsius perfectiones inde facilius conspicerent. Illæ vero oculos in terram conjicientes, pulchritudines creatas dilexerunt; quod indigne ferens Creator, eas ad habitandum in corporibus humanis, sicut in carceribus, statim damnavit.

2° Censebant Pythagorici omnes animas ab initio rerum simul fuisse creatas et in totidem corpora sive hominum, sive brutorum, immissas, ex quibus deinceps egredientes, in alia corpora nobiliora aut viliora extemplo transeunt, sicque meliorem vel deteriorem obtinent conditionem, prout bene vel male in præcedenti corpore se gesserunt. Perpetuam hujusmodi animarum transmigrationem appellabant *metempshychosin* a verbis græcis μετὰ, particula quæ aliquam mutationem exprimit, ἐν, in et ψυχή, *anima*: hinc brutorum occisionem et carnium esum omnino prohibebant.

Absurdam hanc metempsychosis doctrinam semper tenuerunt et etiam nunc tenent *Brahmani* in tota India, alii proprio sensu, alii ad sensum pantheistarum. Item *Talapui*, in regno Siam, et *Bonzi* in imperio Sinensi.

3° Plures antiqui philosophi opinati sunt mentes humanas quasdam esse portiones e divina substantia excerptas, vel ipsam Divinitatem per orbem universum diffusam, et varia corpora organis instructa animantem. Idem ferme sub hoc respectu habet Spinoza, aliisque plures pantheistæ, quorum systemata superius explosa fuerunt.

4° Nonnulli arbitrii sunt philosophi animas ex animabus per quamdam emanationem, sicut corpora ex corporibus, propagari, et ita animas liberorum ex animabus parentum *per traducem*, ut aiebant, descendere. Huic opinioni aliqui doctores primitivæ Ecclesiæ suffragati sunt, ut peccati originalis transmissionem facilius explicarent. Inter eos numeratur S. Aug., qui in lib. 1 *de anima et ejus origine* (t. X, col. 345), hanc vetat damnari opinionem. Eam tamen postea omnino rejicit.

5° Leibnitz aliam excogitavit hypothesim, cui subscripsit Wolf. Altissimum enim reproductionis corporis